

ELEONORA EPOSTEN

LOVÖ HEMBYGDSFÖRENINGIS TIDNING

Nummer 3, september 2010, Årgång 19

**Skall mjölkkena vid Lovö
prästgård slaktas av kyrkan?**

I detta nummer

Det här numret av E-posten tar upp det förflutna, nuet och framtiden på Lovö. Det har ju blivit föreningens motto: det förflutna för att få kunskap om öns historia, vilket arv vi har att förvalta. Nutiden för att informera om vad som är på gång på Lovö, samt väcka till debatt och deltagande. Framtiden för att skapa idéer om vad Lovö borde bli.

Förflutenheten: Elisabeth Hidemark berättar om en Kantonbo på 1700-talet, Badin, vilden från Västindien som blev kammarlakej hos drottning Lovisa Ulrika. Anna-Lisa Lagerqvist öppnar sitt familjealbum från Lunda från början av förra seklet med härliga bilder.

Nutiden: Bertil Ottosson fortsätter kampen för Lovös mjölkbonde mot kyrkan när det nu tycks dra ihop sig till slutspel. Han vill att E-postens läsare deltar. Han rapporterar också om motståndet mot Förbifart Stockholm. Det är nutid och framtid i ett. Kylli Johannisson och Mippe Sandring berättar om två sommaraktiviteter genomförda av föreningen. Vi informerar dessutom om höstens program.

Framtiden: Med hjälp av unga skolelever ser vi framåt en mansålder. Vilka visioner de har!

Dessutom ordförandens spalt och redaktörns baksida, samt ett par arga insändare. Tid att sätta på kaffet och njuta av E-posten! Fatta sedan pennan och medverka i nästa nummer.

Omslagsfoto: Kenneth Bengtsson

Redaktör: Claes Lindahl Layout: Johanna Svenonius

Eleonora-Posten

ISSN 1651-6508

utges av Lovö Hembygdsförening

Postadress: E-posten

c/o Claes Lindahl

Box 188

17802 Drottningholm

claeslindahl@hotmail.com

tel. 070-5891943

Lovö Hembygdsförening

Box 144

17802 Drottningholm

info@lovohembygd.com

www.lovohembygd.com

Plusgiro 8812-0

Det här numret av Elonoraposten trycks i större upplaga än vanligt. Tidningen går exempelvis till samtliga hushåll på Lovö, även till dem som ännu inte är medlemmar. Vi vill att ni går med i föreningen. Vi behöver fler medlemmar för att bli en starkare röst. Lovö är nämligen en hotad ö. Om Förbifart Stockholm byggs kommer marken att utsättas för ett hårt exploateringsstryck. Det blir alltid så runt nya vägar. På södra Lovö kommer två stora trafikkaruseller och i anslutning till dem parkeringsplatser och bussterminal att byggas. Och jorden kring kyrkan kan komma att säljas. Stockholms stift vill vara med på säljfesten. Lovös ekologiska bonde står i vägen för "utvecklingen".

Medlemmar behövs för att bevara Lovös unika värde. Ju fler medlemmar vi har desto större tyngd får vårt arbete. Ett problem är medlemmarnas höga medelålder. Hur ska vi få med yngre människor? I år fyller Lovö hembygdsförening 60 år och den 13-14 november intar vi Ekebyhovs slott med ett stort, intressant, lärorikt och underhållande program. Kom hela familjen! Kanske vårt firande kan bli början på ett hembygdsengagemang för en yngre generation?

Många tror att de själva inte kan påverka någonting. Min erfarenhet från lång tids arbete inom Amnesty är att vänliga brev med ett tydligt budskap kan spela stor, ofta avgörande, roll. Varje brev/mail har betydelse! Du kan göra en insats för Lovö genom att maila eller skriva till biskopen i Stockholms stift, Eva Brunne. Kyrkan bryter mot reglerna för hur kyrkans jord ska förvaltas. Man säger ett och gör ett annat. Vem kan man lita på om även kyrkan låter pengarna gå före moralen? Läs artikeln "Nu närmar sig ödesstunden" längre fram.

.
.

Bertil Ottoson

Morianen i Kanton

Elisabeth Hidemark, själv Kantonbo, har fördjupat sig i en tidigare hyresgäst i Kanton, morianen Badin, före detta slav från västindien och senare kammarlakej åt drottning Lovisa Ulrika.

Badins byggning

Kanton 2, det hus som ligger längst bort till höger i husklungan vid Kantongatan beskrivs i ett syneprotokoll från 1777 som Morianen Badins byggning. Huset hade en sal, sju kamrar och ett kök men inga vindsrum. Där var en trädgård och en drängstuga. Han hade ”i nåder undfått skriftlig donation på denna Egendom.” Men vem var Morianen och hur hade han kommit hit?

En före detta slav

Morianen Badin, som egentligen hette Coichi, sägs vara född omkring 1747 och hade som pojke köpts på den dansk-västindiska ön S:t Croix, eller kanske var det i Afrika. Han fördes till Europa av ostindiefararen och reseskildraren kapten C.G. Ekeberg och skänktes som trettonfjortonåring till drottning Lovisa Ulrika. Så handskades man gärna med sällskapsdjur men nu var det en svart gosse som på ett märkligt sätt fann sig till rätta som lakej och lustigkurre i den främmande miljön. Detta var ju en tid då de flesta svenskar aldrig förut sett en färgad person.

Ett rousseanskt experiment

Drottningen som läst Rousseaus lära om fria uppfostringsprinciper

ville experimentera och låta honom växa upp fri som ett naturbarn. Men pojken blev alldeles för självständig för den kungliga miljön han levde i. Sitt namn Badin fick han just för att han var en lustigkurre och bråkstake, badin betyder just upptågsmakare och lustigkurre på franska.

Svenska lärde han sig snabbt och blev känd för sin frispråkighet och sina oförsämdheter. Kronprinsen lär han ofta ha kallat ”Gustaf, du skurk” och prins Fredrik för ”Munsjör Snus”. Det berättas i memoarer hur han sprang fram och tillbaka i de kungliga rummen, knuffande alla som var i vägen. ”Vid bordet hänger han på kungens och drottningens stolar, dinglande fram och tillbaka på vilkendera honom behagar. Vid deserten lyftes han upp på bordet, där han spatserar av och an emellan tallrikar och plåtår, pratar i ett och säger de smutsigaste sottiser (dumheter).” Det kändes nödvändigt att ge honom en viss uppfostran och inviga honom i den kristna läran. När han var sjutton eller arton år gammal döptes han i Drottningholms slottskapell. Var och en av de närvarande kungliga personerna gav honom sitt namn. Så kom det sig att den svarte gossen fick raden av ståtliga namn: Adolf Ludvig Gustav Karl Fredrik Albert.

Morianen Badin vid schackbordet. Pastell av Gustaf Lundberg. Nationalmuseum.

Den frie

Badin åtnjöt friheter som ingen annan. Han kallade t.ex. alla de kungliga för du. Men han lärde sig att aldrig missbruka ett förtroende eller springa med skvaller. Det är tydligt att den kungliga familjen tyckte om honom. Drottningen gav honom två hemman på livstid på Svartsjölandet och sedan fick han ytterligare rätt att bebo huset nr 2 i Kanton. Efter drottningens död tog prinsessan Sofia Albertina honom i sin tjänst. Han valdes in i flera ordenssällskap. I Par Bricole var han en "nitisk backanaliskt uppsluppen" ordensbror och till

Timmermansorden gjorde han en årlig donation av en tunna vete och en tunna råg från sina små gårdar. Två gånger var han gift, hans andra fru kallades efter hans död 1822 för Moriansänkan. Några barn fick han inte. Han efterlämnade ett ganska stort bibliotek. I sin bibel har han skrivit om sig själv: "Han var född Bland Trälar, vandrande bland dem. Men då Ljuset tändes önskade han dö den Fries död."

Eftermälet

Badin beskrivs som kort och hjulbent och som gammal blev han kutryggig, men som ung avmålades han som en självmedveten man klädd i en fjäder-skrud som kunde vara ett mellanting mellan uniform och utklädsel. Han sitter vid ett schackspel och i handen håller han en vit springare, vad den nu kunde symbolisera.

Författaren M.J. Crusenstolpes roman "Morianen. Historiska tidsbilder" kom ut i en följd små häften åren 1840-44. Den handlar om livet vid 1700-talets hov och där förekommer Badin som en ständigt närvarande lyssnare. Carl Grimberg har i "Svenska folkets underbara öden" ägnat honom ett par sidor samtidigt som han säger att Badin genom Crusenstolpes roman fått "ett rykte långt större, än vad hans personlighet förtjänar".

Elisabet Hidemark

En familj i Lunda och ett vackert spöke

I förra numret av E-posten efterlyste vi gamla bilder från Lovö. En enda person har hört av sig och henne utnämner vi härmed till E-postens hjältinna för detta nummer. Det är Anna-Lisa Lagerqvist, en 90 plussare som hon kallar sig själv. Anna-Lisa var gift med Ejnar vars hela familj har ett förflutet i Lunda. Här ser ni en liten kavalkad av Lagerqvistare ur hennes fotosamling.

Anna-Lisas svärfar Carl Johan (1872-1961) var kusk åt baron Tamm i Lunda Villa, detta mastodonthus som dominerar bilden av Lovö från söder. Kortet är från 1910-talet och hästarna heter Fingal och Didrik.

Genom baron Tamm kom Carl Johan i kontakt med hovet och fick ro när Gustav V skulle på andjakt. Notera tronen som kungen sitter på. Foto från 1930. Familjen är som sig bör mycket stolt över detta porträtt.

Detta är Bertil Lagerqvist, en av Carl Johans söner och Ejnars bror. Han var på 1930-talet chaufför åt Lundatvätten. Minns ni Härjes teckning i förra numret? Lastbilarna såg verkligen ut så här på den tiden.

Carl Johan hade också en dotter, Greta, som fick en vurm för bilar tack var den man som hon var gift med, en herr Brewitz. Han bytte bilar som andra män byter skjorta, säger Anna-Lisa. Vilka fantastiska fordon! Är det någon som vet vilka märken detta var?

Anna-Lisa bör vi nämna något om också. Hon är själv gammal medarbetare i E-posten, skrev för något år sedan om sitt möte med Hedvig Taube vid en promenad på Kungshatt på 1980-talet. Hedvig Taube, som var mätress åt Fredrik I, kom ridande i allén på Kungshatt när Anna-Lisa såg henne. Hedvig hade all anledning att spöka: hon dog 1744 inte ens trettio år fyllda i sin fjärde barnsäng, bortskänkt som sextonåring av sin egen far till den liderlige kungen. Då hon fördes till slottet lär hon ha sagt: "Mitt öde är hårdare än jag kan bära. Jag tvingas exponera min heder för att sauvera en genom skulder ruinerad familj."

Efterlysningen kvarstår

E-posten vill ha fler gamla bilder från Lovö eller med anknytning till Lovö. Det behöver inte vara av några kungar eller deras älskarinnor. Det räcker fint med helt vanliga Lovöbor eller Lovömiljöer: ja, det är faktiskt ännu bättre.

Om ni skickar foton till redaktionen sänder vi givetvis tillbaka dem efteråt. Skriv namn och adress, och gärna vad bilderna föreställer, när de togs, etc. Eller gör som Anna-Lisa: ring så kommer vi och hämtar!

Dessutom

Skicka in era bästa Lovöfotografier till föreningen inför 60 års-jubileet. Då kan de bli jul- eller vykort, eller en månadsbild i vår Lovökalender 2011. Det ni!

Ett alldeles speciellt hörn av Lovö

Lovö Hembygdsförening anordnade i somras en träff i Lunda där Anja Werner tog emot, visade området och bjöd på kaffe. Här kommer en redogörelse av Kylli Johannisson som var en av deltagarna.

Anja Werner, f.d. ägare av Lundatvätten, hälsade en stor skara medlemmar och deras vänner välkomna till Lunda. Regnet öste ner, Anja menade att någon promenad i området fanns det inte anledning att göra just då, det var bättre att börja med att dricka kaffe, så alla välkomnades in i huset. Vi kunde bänka oss i det stora härliga rummet med utsikt över Mälarviken.

Anja började berätta för oss hur hon som distriktssköterska på 70-talet kom till Lovö, hade ärende till en Lundafamilj, fann området helt underbart och sa till sig själv: Här vill jag bo! Hon blev god vän med Sigrid som ägde Lundatvätten. Anja blev intresserad av företaget, Sigrid var till åren kommen och ganska trött på jobbet. De kom överens, Anja köpte tvätten av Sigrid, som avled något år efter överlämnandet. Man tvättade åt hotell och restauranger och åt familjer på Lovön. På 80-talet blev det svårare att anställa folk från bygden så Anja arrenderade ut tvätten. En majdag 2007 stod plötsligt hela tvätten i lågor. De bofasta tillsammans med brandkår från både Ekerö

och Solna gjorde vad de kunde för att främst rädda husen tätt in på tvätt-eriet. Det nedbrunna huset såldes, ett nytt helt annorlunda hus byggdes upp efter en tid.

Bland alla deltagarna fanns syskon-skan Johansson, där alla vuxit upp på Lunda och nu passade på att ha sin årliga syskonträff senare på dagen. Där var Sven, Bengt, Gun-Britt och Gösta med familjer. Här kom berättarglädjen fram, alla hade härliga barndomsminnen. Flera deltagare fyllde i med sina minnen.

Solen tittade plötsligt fram, det var dags att vandra ner till udden med bastu och badvik. Anja hade varit den drivande kraften för att få till en liten bastu – vedeldad förstås! Lite högre upp i skogen visade Anja på två moss-belupna stensamlingar – domarringar – kallades de. Det fanns inga tavlor med upplysningar om deras historia, men vi kände starkt att vid den här udden hade folk bott för kanske tusen år sedan. Vi släntrade tillbaka till husen, besåg de fint renoverade bostäderna som klarat branden och tittade nyfiket på det nya huset som stod till synes tomt. Vi får komma

igen en annan gång, kanske får vi då se om huset är fyllt av liv.

Vi tackade Anja som ställt upp och så generöst bjudit på kaffekalas

i sitt hem och tagit oss med på en intressant rundvandring på "sitt" Lundaområde.

Text och foto: Kylli Johannisson

Deltagarna i Lundaträffen samlade i Anja Werners vackra vardagsrum för kaffe och mingel.

Vad händer på Lovö i höst?

Malmenvandring med Karin den 18 september

Vandring med fil.dr Karin Wahlberg Liljeström som berättar om Drottningholmsmalmens historia från Hedvig Eleonoras dagar på 1600-talet, Gustav III:s stolta planer för området på 1780-talet, 1800-talets sommargäster, till och med 1900-talet då några av landets skickligaste och mest namnkunniga arkitekter, däribland Peter Celsing och Ralph Erskine, kom att forma sina bostäder enligt sin tids ideal. Allt detta och lite till kommer vi att ta upp under promenaden bland byggnaderna. Denna gång har vi den stora förmånen att få besöka Ursula Beldings Birka.

Kontakta Karin om du vill vara med. Telefonnummer 08-7590221. Visningen är gratis. Samling vid Hertigarnas stall klockan 10. Vandringen tar ca 2 timmar.

Överlevnad vid fornstigen den 25 september

Major Anders Florgård berättar om elementär överlevnadsteknik och delar med sig av sina kunskaper om hur man klarar sig i naturen. Samling kl. 10 vid Edebyparkeringen ca 100 m förbi avtagsvägen mot Edeby i riktning Ekerö centrum. Rövning i mån av tid av den fornstig som Härje Bäärnman och Per Borgström anlade med sådan energi på 1970-talet. Medtag matsäck. Vi räknar med att hålla på till ett-tiden.

**Ni har väl inte glömt att boka in föreningens
Jubileumshelg lördag 13 och söndag 14 november
på Ekebyhovs Slott ?**

Festkommittén jobbar just nu för fullt med att sammanställa ett roligt och intressant program med musikframträdanden, föreläsningar och utställningar med Lovötema i dagarna två.

När slottet har stängt för allmänheten på lördagseftermiddagen hurrar vi medlemmar för Lovön och vår förening, varpå det blir mer musikunderhållning och mingel med italiensk buffé samt vin eller alkoholfritt till självkostnadspris.

Vi återkommer med inbjudan till minglet och ett detaljerat jubileumsprogram lite längre fram i höst.

Försommarutflykt till Nynäs slott

Årets försommarutflykt gick till Nynäs slott i Södermanland. Mippe Sandring lämnar sina personliga intryck från besöket.

Det hade blåst så hårt under natten att Ekerö kommuns välkomstflaggor på bron var sönderblåsta. Hur skulle dagen förlöpa? Jo, helt perfekt! Vädret lugnade ner sig och resan var, som alltid, välorganiserad och väl komponerad av Karin Wahlberg Liljeström.

Väl framme vid Nynäs slott intog vi vårt medhavda kaffe i solsken vid Oxstallet. Därpå följde en guidad visning av huvudbyggnaden, "slottet", som i sin nuvarande tappning härstammar från 1600-talet, och varit privat bostad ända fram till 1985. Vi möttes av ett imponerande trapphus, som ledde upp till paradvåningen, där salarna var dekorerade med mycket vackert och välbevarad stuckatur. Rummen i nästa våning var i huvudsak inredda under 1800-talets senare hälft. "Jakt-salongen" hade våldsamma färger; rött, orange, violett. Mycket draperad textil och fluffiga emmor. Överdådigt och överfullt! Personligen tycker jag alltid att det är roligt att få se köksutrymmen och arbetsutrymmen för olika hushållsbestyr. Så också här. I Orangeriet serverades sedan en god lunch. I samma byggnad finns en charmig butik, som bl.a. säljer lite

annorlunda plantor.

Det finns mycket mer att se på Nynäs, om man vill stanna längre. Parken har promenadstigar mot Smedjan och Mejeriet och Bränneriet är numera vandrarhem. Där skulle man kunna övernatta för att utforska Stendörrens naturreservat. "Stendörren", vilket målande namn för en smal, smal passage för sjöfarare mellan klippor och stenar. Dit kom min familj och jag inseglande en gång från det ganska upprörda havet, och det kändes som en stor lättnad att uppleva lugnet bakom öarna. Där är mycket vackert. Jag rekommenderar en vandring i reservatet.

Tillbaka till den aktuella utflykten. Karin hade en överraskning åt oss. Ytterligare ett ståtligt slott, Tureholm, som vi gick runt och tittade på utifrån. Färden gick sedan vidare till Trosa. Solen sken, där var det marknad och ett livligt folkliv. Så återstod endast hemresan på den nog så tråkiga motorvägen. Färden livades dock upp av det sedvanliga stor-slagna lotteriet presenterat på Karins humoristiska sätt.

Utflykten filmades av Cecilia Sch-

wieler. Hon har varit trogen deltagare i våra försommarutflykter och filmat dem i många år. Filmerna finns på DVD-skivor i föreningens förvar. Förslag har framkommit att visa dem under 60-årsfirandet på Ekebyhovs slott i november.

Tack för utflykten!

Mippe Sandring

Karin berättar om Nynäs slott för intresserade utflyktsdeltagare

Sörgården på Lovö

Hembygdsföreningens ordförande, Bertil Ottosson, besökte tillsammans med Kylli Johansson Lovö prästgård där familjen Rydström idag bedriver ett hotat ekologiskt jordbruk. Här är deras rapport om en visionär familj och en oförstående jordägare.

En gård på landet där små lintottar växer upp och busar litet lagom i fullständig trygghet. Astrid Lindgren – tänker många och ser framför sig hur Emil låser in sig i snickarboa utom räckhåll för sin skriande pappa som litet senare inser det komiska. Vad hände sedan med Emil? Jo, han heter i verkligheten Elin och bor med sin man Karel på Lovö prästgård och har egna små lintottar som är härligt fria och busiga.

Allan Edwall heter i verkligheten Tom Rydström. Han och Elizabeth tillträdde prästgårdsarrendet 1984 och omvandlade 1987 gården till en ekologisk mjölkgård. Elin har fem syskon, men det är bara Elin som vill överta gården, ja, hon och Karel har redan övertagit de dagliga arbetsuppgifterna. Tom och Elizabeth känner att det är dags för generationsskifte.

Elin och Karel är båda välutbildade inom lantbruk och har visioner hur de vill utveckla gården. Början är redan gjord med att fåren slaktas på ett gårdsslakteri i Stockholm och transporteras i kylbil till närliggande butiker. Några lovöbor finns som kunder. Alltmer av nötköttet säljs på liknande sätt och längre fram i tiden finns äggproduktion och kyckling-

kött och tankar på bredare sortiment. Alla viner smakar inte likadant. Det gäller också andra jordbruksprodukter. Kravmärkt kycklingkött från olika hönsraser är exempel på Elin och Karels kvalitetstänkande.

Deras bärande tanke är att ta tillvara det naturen erbjuder. Längre fram finns produktion av grönsaker och kanske en gårdsbutik. Men då måste fler arbeta på gården. Den framtiden får nog ses som en ganska avlägsen dröm. Man har även diskuterat samarbete med Årstiderna för att ytterligare utveckla arbetet med att lära barn om odling, natur och mat. Det går att prenumerera på lådor med olika innehåll från Årstiderna – man kan till och med få recept och färdiga middagar.

Elin och Karel är mycket medvetna om produktionen måste ske mer energisnålt. Det finns exempelvis nya metoder för jordbearbetning, metoder som sparar energi och minskar produktionens utsläpp av växthusgaser. Människans ekologiska fotavtryck på jorden måste minska. Familjen Rydström tänker globalt och solidariskt.

Elin och Karel har alltså en dröm om framtiden de stegvis hoppas kun-

Elins och Karels barn lär sig tidigt att mocka, precis som föräldrarna gjorde. Enligt senaste rön bästa metoden för att undvika allergier längre fram i livet. (Foto Claes Lindahl)

na förverkliga. Det är så underbart att se dessa unga människor, så kära i varandra, så uppfyllda av sin dröm, så övertygade att de hittat meningen med sina liv. Detta kan inte vara sant. Det måste finnas en orm i deras paradis! Och det gör det.

Ormen är Stockholms stift som jordägare. Stiftet är helt ointresserat av hur jorden brukas. Genom ett telefonsamtal för några år sedan fick familjen Rydström reda på att stiftet planerar sälja gården. Bara pengarna räknas.

Elin jämför Stockholms stift med Huddinge kommun, som investerat miljoner på sina gårdar. Där kan både skolungdomar och andra lära sig hur

hälsosam mat produceras. Dessutom kan man njuta av de grönområden som gårdarna utgör. Kommunen insisterar på värdet av att invånarna känner till jordens betydelse för allt mänskligt liv - sambandet mellan naturen, vår hälsa och vårt välbefinnande.

Lövö Hembygdsförening har som ingen läsare av E-posten kunnat undgå att lägga märke till engagerat sig i fallet. Läs mer i nästa artikel hur alla kan hjälpa till!

Bertil Ottoson

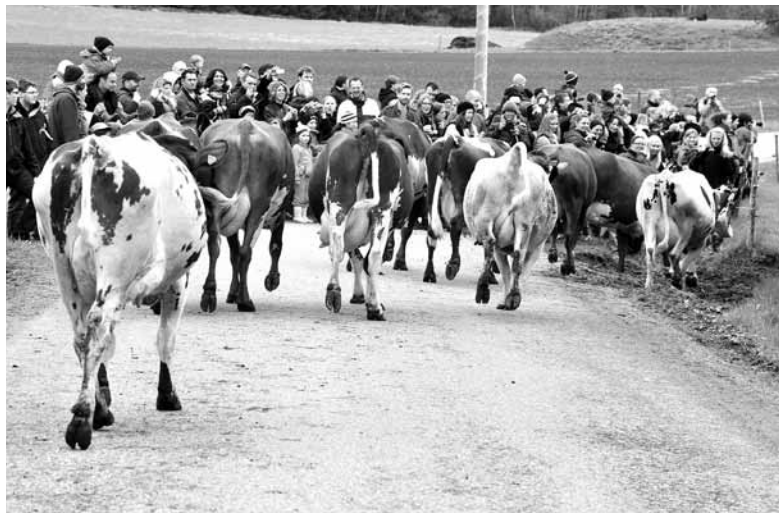
En kavalkad av bilder från Rydströms minorverksamhet

Femtusen barn i Stockholmsområdet besöker varje år Elin, Karel och deras djur, lär sig hur kor mjölkas, får klappa en kalv eller en höna. Femtusen barn som får ta del av en unik upplevelse i storstadsmiljö. Bästa biskop Brunne, är

Foto: Samtliga bilder Kenneth Bengtsson

det verkligen värt att köra iväg Elin, hennes familj och djur för några få extra kronor i din kyrkas redan fulla kassakista? Femtusen barn som går miste om den upplevelsen. Varje år. Tänk om deras föräldrar lämnar den snikna kyrkan? Det behövs bara 20-30 familjer för att din affär har gått med förlust. Tänk på det ni kyrkans räknenissar.

Nu närmar sig ödesstunden

Nu närmar sig avgörandet för Elin och hennes mjölkkor. Ska den snikna kyrkan vinna tvisten och tvinga Elin och hennes familj att flytta? Du kan avgöra saken.

Nu måste vi summera det viktigaste i vårt arbete att stötta familjen Rydström i deras tvist mot Stockholms stift för att få behålla sin ekologiska mjölkgård. Efter många turer med svåra problem för familjen ska tvisten avgöras i arrendenämnden måndagen den 26 oktober.

Historien

Tom och Elizabeth Rydström kom till Lovö Prästgård i december 1984. Den förre arrendatorn var uppsagd på grund av vanskötsel. Gården var nedsliten, huset nästan obeboeligt. Det regnade in genom taket och fönster var trasiga. Det fanns mycket råttor. Synen angav helrenovering av i princip allt. Allt var smutsigt. Rummen var fyllda av kvarlämnad bråte. Oljepannan fungerade inte och huset var kallt, helt oisolerat. Hälsovårdsnämnden måste inkallas. På vintern var det bara 10-13 grader i rummen. Rydströms hade småbarn som på dagarna bara kunde vara i köket.

Hela gården var i miserabelt skick. Det fanns ingenstans att lägga spannmål och ingenstans att ha ungdjur. Allt måste göras i ordning. Åkrarna var vanskötta. Det växte bara kvickrot och tistel. Dessutom var huset, gårdsplanen och byggnaderna fyllda av skrot, skräp och trasiga maskiner

som den förre arrendatorn lämnat kvar.

En unik ekologisk gård

År 1987 startade Tom och Elizabeth ekologisk mjölkproduktion. Fler-talet investeringar för gårdens drift har bekostats av Rydströms själva. Stiftet har bidragit mindre än de är skyldiga att göra. Tom Rydström är nu den enda mjölkbonden i Ekerö kommun. Gården är Stockholms stifts enda ekologiska lantbruk. Man tar emot skolklasser fyra dagar i veckan. Fler än 5000 barn per år får genom den s.k. miniorverksamheten lära sig ekologiskt jordbruk och hur mjölk och mjölkprodukter kommer till. Skolklasser från större delen av Storstockholm har under 15 år besökt gården.

Dottern Elin med familj vill överta arrendet. Hon och hennes man, Karel, har båda kvalificerad lantbruk-sutbildning och många idéer om hur gården kan utvecklas. Elin är också ordförande i Föreningen Ekologiska Lantbruk och arbetar för att bevara den tidigare utrotningshotade rödkulliga korasen, som har funnits i Sverige sedan yngre bronsålder. Genom Rydströms engagerade arbete finns nu så många rödkullor att rasen inte längre är hotad.

Hotad av en sniken kyrka

Svenska kyrkan har regler för hur den ägda jorden ska förvaltas. Reglerna finns samlade i en skrift: "Gudslånet – prästlönetillgångar i svenska kyrkan." Kyrkan äger stora värden i jord, skog och värdepapper. Stockholms stifts andel av prästlönetillgångarna är värda ca 700 miljoner. Ärkebiskop Anders Wejryd sammanfattar reglerna: "En kyrka bör se på sina samlade tillgångar som lån från Gud, att förvalta, bruka och bevara. Detta borde leda till långsiktighet och ödmjukhet. Det förstärker också det etiska ansvaret förknippat med ägande. Men faktum är att om inte tillräckligt många påminner om ansvaret, både utanför och innanför Svenska kyrkan, så finns risken att man nöjer sig med det som är mindre bra."

Om stiftet skulle leva efter sina regler funnes inga problem. Gården är rimligen en mönstergård, en förebild för andra lantbruk. Men stiftet följer andra regler. Stiftet bryter mot sina egna regler och sade upp Rydstöms för avflyttning den 14 mars 2010. Stiftets främsta skäl är att gården är för liten att försörja sig på. Stiftet anser att gården ska slås ihop med andra gårdar för att bli lönsam. Men Rydstöms har sedan 1984 bevisat gårdens lönsamhet genom att försörja en familj med sex barn.

Hembygdsföreningens engagerar sig

Tom Rydstrom informerade oss om problemen vid ett möte i Klockargården den 2 juni 2009. Det blev

starsignalen för Hembygdsföreningens engagemang och vi tillsatte en arbetsgrupp, som flera gånger påmint stiftet om ansvaret enligt de kyrkliga reglerna. Påminnelserna har fallit på hälleberget. Vi har i skrivelse till stiftsfullmäktige den 12 oktober 2009 krävt svar på frågan om Stockholms stift ska undantas från de kyrkliga reglerna och i så fall på vilka grunder. Vi har ärkebiskop Anders Wejryds ord på att detta är en riktig begäran, men Hembygdsföreningen har ännu inte fått något svar från stiftet.

Nu drar det ihop sig!

De världsliga reglerna finns i lagbokens Jordabalk. Stiftet har fört tvisten till arrendenämnden, som är den jordiska instans som ska bedöma om uppsägningen har saklig grund och vilka villkor som ska gälla i framtiden för Rydströms arrende, inkl arrendebeloppet. Stiftet har anlitat en ökad advokat, Nils Larsson, som fått en skriftlig varning från Advokatsamfundet. Denne, som faktiskt skrivit en bok om just nyttjanderätter, har krävt ett nytt arrendebelopp, som är mer än dubbelt så högt som det nuvarande. I den egna boken skriver Larsson att huvudregeln för arrendets storlek enligt jordabalken ska vara gårdens normala avkastning. I ärendet mot Rydström använder Larsson emellertid en undantagsregel som ska tillämpas enbart om man inte kan fastställa den normala avkastningen.

Arrendenämnden skulle träffas

den 26 april 2010 i Klockargården. Mötet ställdes in och gemensamt beslutades att mötet skulle flyttas till 3 september. Även detta möte ställdes in av advokat Larsson och ett nytt möte har utsatts till den måndagen den 26 oktober. Denna förskjutna process har varit mycket ansträngande för Rydströms, som undrar om tidsutdräkten är en taktik från stiftet. Förutom att vara psykiskt påfrestande har advokatkostnaderna skjutit i höjden. Stiftet vet att Rydströms har begränsad ekonomi och att man tvingats ta banklån. Dessutom har Tom Rydströms hälsa har varit sviktande sedan 1993 och har förvärrats mycket sedan dess. Om inte Elin Rydström med familj övertagit den dagliga driften skulle Tom och Elizabeth kanske tvingats lämna gården. Nu vill de att Elin ska skrivas in som medarrendator i det nya arrendekontraktet. Det går stiftet inte med på – utan att ange skäl.

Lokala kyrkan på vår sida

Ekerö pastorat och Lovö församling stöder familjen Rydström. Men Stockholms stift vill bli av med sin arrendator utan att ange något godtagbart skäl. Det är därför rimligt att anta att det finns andra skäl. Det handlar troligen om att stiftet vill tjäna mer pengar. Stiftet tror att Förfärd Stockholm kommer att byggas. I så fall kommer hela Lovö att utsättas för ett exploateringstryck. När Lovö förstörs ökar marken i värde.

Vid min intervju med Crister Auer, vice ordförande i stiftets Egendomsnämnd, sade denne att "då vill vi vara med på banan." Lovös ekologiska lantbruk står i vägen för "utvecklingen". Vid besiktningen för något år sedan stannade Egendomsnämnden bara 20 min på gården och ledamöterna gick omkring och talade i sina mobiltelefoner. De var inte intresserade att lyssna på Rydströms planer för gårdens framtid. De hade redan bestämt sig för att sälja. I Stockholms stift går pengarna före moralen.

Du kan bidra till en positiv lösning för Lovö, för familjen Rydström och även för Stockholms stift, som i framtiden borde känna stolthet över att i sin ägo ha ett ekologiskt matproducerande lantbruk så nära

Stocholm. Min erfarenhet från 30 års arbete inom Amnesty är att vänliga brev med tydliga budskap till makt-havare kan spela stor, ofta avgörande, roll. Varje brev/mail har betydelse!

Skriv till: Stockholms stift
Biskop Eva Brunne
Box 16306
103 25 Stockholm

eller mejla till:
eva.brunne@svenskakyrkan.se

Text: Bertil Ottoson

Foto: Kenneth Bengtsson

Rapport om en önskad motorled

Bertil Ottosson rapporterar om olika aktiviteter som nyligen har genomförts för att försöka stoppa projektet Förbifart Stockholm. Vilket namn, för övrigt. Det handlar ju om vägar till Stockholm, inte förbi.

Fel om förbifarten

För första gången besökte jag Visby under Almedalsveckan och jobbade för Amnesty och mot Förbifart Stockholm. Förbifartsarbetet bestod av att testa några vanliga påståenden om Förbifarten. Det gjorde jag genom att fråga olika personer om de känner till det stora projektet Förbifart Stockholm. I så fall ingick de i min målgrupp och jag bad dem svara på påståenden om Förbifarten. Sedan fick de facit med de rätta svaren.

Påståendena bygger på den bild av Förbifart Stockholm som framför allt sprids av de ekonomiska sårintrössena:

1. Huvuddelen av trafiken på Förbifart Stockholm beräknas köra förbi Stockholm och kommer därför att avlasta stockholmstrafiken.
2. Förbifart Stockholm kommer att minska bilköerna och korta restiderna till och från jobbet.
3. Den planerade kollektivtrafiken på Förbifart Stockholm medför att andelen kollektivtrafikanter under högrafik kommer att öka.
4. Erfarenheten från tidigare beräkningar av kostnader för trafikleder i Stockholm säger oss att den

beräknade kostnaden för Förbifart Stockholm kommer att bli ungefär som beräknad – något under 30 miljarder kronor i dagens penningvärde.

5. Utsläppen av växthusgaser från Förbifart Stockholms bilar kommer att bli låga eftersom framtidens bilar huvudsakligen kommer att drivas med el.

Samtliga påståenden är felaktiga. Jag upptäckte att flertalet tillfrågade hade en klar uppfattning om Förbifart Stockholm utan att egentligen veta någonting. Om du vill ha facit så hör av dig till mig så att jag kan reagera på läsarstormen.

Olika aktioner

Miljöförbundet Jordens Vänner (MJV) hade ett klimatläger i vecka 31. Jag var inbjuden för att tillsammans med två andra leda en diskussion om hur man ska vinna en framtida folkomröstning (kanske 2012) om Förbifart Stockholm. Efter korta inledningar delades deltagarna in i sex arbetsgrupper som diskuterade fram förslag om hur vi ska agera inför den eventuella folkomröstningen om Förbifarten. Arbetsgrupperna

rapporterade och allt antecknades. Kanske kommer vi att få nytta av förslagen senare.

Fredagen den 3 september delades 5000 ex av en folder ut i T-banenätet och vid vissa stationer. Foldern hade gjorts av Nätverket Stoppa Förbifartens representanter från Naturskyddsföreningen. Nätverket består av representanter för alla organisationer (ca 40) som i olika sammanhang sagt Nej till Förbifart Stockholm, bl.a. Lovö Hembygdsförening, Föreningen Rädda Lovö och Mälaröarnas Naturskyddsförening.

Tisdagen den 7 september delade Nätverket ut 5000 ex av en kampanjtidsning på ungefär samma sätt. Den hade främst gjorts av representanter för Klimataktion och hyllade kollektivtrafikanterna som miljöhjältar och redovisade den viktigaste informationen om hur illa tänkt det är att planera Stockholms framtida transportsystem med bilen i huvudrollen.

Utfrågning av kommunen

Torsdagen den 9 september arrangerade Lovö Hembygdsförening tillsammans med Föreningen Rädda Lovö och Mälaröarnas Naturskyddsförening en utfrågning av de politiska partierna i Ekerö kommunfullmäktige om Förbifart Stockholm. Parti-

erna redovisade sina två-tre starkaste sakargument för eller emot Förbifarten. Argumenten kommenterades sedan av Göran Folin, Alternativ Stad, Björn Sylvén, Stockholms Spårvägar och docent Jonas Åkerman, KTH. Moderator var Lina Hjorth, Klimataktion.

Det är ovanligt att politiker låter sig och sina argument granskas av oberoende experter, men nu i valrörelsens spurt var alla partier villiga att komma till Klockargården. Bara KD lämnade återbud. De är för få för att klara parallella debatter och samtidigt med vårt möte diskuterades förslaget om Ekerös nya centrumbebyggelse. Ö-partiet deltog med flera representanter, men bara som åskådare eftersom partiet inte har någon egen linje om Förbifarten. De var där för att lära. Lina Horth ledde diskussionen med fast hand och alla fick förklara sig och ge replik vid rätt tillfälle.

Moderaterna, Folkpartiet och Socialdemokraterna vill bygga Förbifarten. Miljöpartiet, Vänstern och Centern är emot. M och Fp säger sig ha röstat JA eftersom de vet att Förbifarten kommer att byggas och att Ekerö skulle "köras över" om man röstat NEJ. Genom sitt JA har de fått igenom många viktiga krav för Ekerö kommun. Mp delade inte denna uppfattning. M, Fp och S vill också

att de två trafikplatserna ska ligga på Lovö. Det skulle bli längre upp- och nedfartstunnlar och alldeles för dyrt att lägga dem på Lindö.. Krister Skånberg påpekade att det faktiskt går att dra huvudtunneln närmare Lindö. Då skulle kostnaderna minska samtidigt som man följer regeringens direktiv att skydda Lovös stora natur- och kulturvärden.

Efter en kort paus var det tid för frågor från publiken och en hel del nya och intressanta uppgifter kom fram och diskuterades. Anmärkningsvärt är att inget av de partier som vill bredda väg 261 genom Drottningholm har tänkt på hur världsarvet skulle påverkas. Stina Odlander Haubo informerade politikerna att det inte är antalet filer som påverkar världsarvet utan vibrationerna från trafiken. Fler bilar innebär större skador på världsarvet. Och Förbifarten kommer att medföra fler bilar genom Drottningholm.

Jonas Åkerman påpekade att det är svårt att kombinera Förbifart Stockholm med Sveriges klimatmål. Man måste välja vilka mål man vill uppnå. V tyckte det är tråkigt när debatten om Förbifart Stockholm inte handlar om de större problemen. Det är obegripligt att man förstör Lovö genom att bygga en väg som är dålig för regionen, dålig för klimatet och inte heller löser Ekerös transportproblem.

JA-partierna vill att 261:an ska vara 4-filig med kollektivtrafikfil i båda riktningarna. Redan nu vill man att mittfilen blir reversibel – att den i morgonrusningen bara används för trafik mot Stockholm och att den på eftermiddagen blir enkelriktad mot Ekerö. Att bredda väg 261 för att fler bilar från Ekerö och från Förbifarten ska kunna köra in till Stockholm via Brommaplan löser inte trafikproblemen. Björn Sylvén påpekade att det bara betyder att trafikinfarkten flyttar till från Brommaplan till Ulvsunda eller Alvik eller någon annanstans. Nya vägar gör att fler tar bilen och det ökar trängseln i stockholmstrafiken.

Göran Folin citerade en rapport i Stockholmsöverenskommelsen som säger att trängseln kommer att öka minst fem gånger om man bygger Förbifart Stockholm och minst tio gånger om man inte bygger den. Varför ska man bygga en väg som ökar trängseln i stället för att satsa Förbifartens 30 miljarder på att bygga ut kollektivtrafiken? Man kan inte lösa transportproblem i en storstad genom att bygga fler vägar. Bilar tar för stor plats!

Ett 50-tal personer visade stundvis sitt engagemang med applåder och visslingar. Kvällen avslutades med en varm applåd av oss alla för oss alla.

Närmast kommer Trafikverkets att redovisa en arbetsplan för Förbifart Stockholm med en miljökonsekvensbeskrivning. Den var lovad till i oktober, men är försenad och kan väntas vid årsskiftet (kanske). Trafikverkets projektsamordnare, Åsa Jäverdal, säger att det är trafikplatserna på Lovö som är den främsta orsaken till förseningen. Det betyder att allt vårt arbete inte varit förgäves.

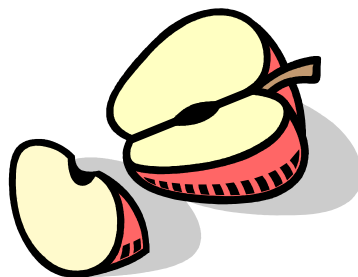
Så småningom ska vi skriva en remiss på arbetsplanen. Den kommer liksom tidigare planer att ställas ut, kanske på Kulturhuset. En idé är att få så många instanser i kommunen som möjligt att kritisera trafikplatserna på Lovö – ideella organisationer, myndigheter och politiska partier. Kanske kan en mer enig opinion från Ekerö kommun få Trafikverket att ändra placeringen av trafikplatserna.

Bertil Ottoson

Tunnelseende

Av Cilla Ericson och Noa Ericson, från utställningen Fast i Förbifarten på Ekebyhovs slott, 28/08-05/09.

Inför 60 års festen

Har du en massa äpplen i din trädgård som du inte vet vad du ska göra med?

Baka en äppelpaj av dina Lovöäpplen eller ta kontakt med oss så kan vi förmedla äpplen till någon annan som har mer tid att baka!

Men vi behöver inte bara äppelpaj till caféverksamheten under jubileumshelgen. Om du kontaktar oss ger vi dig tips på vad just du kan baka. Dessutom hoppas vi många vill hjälpa till i caféet: brygga kaffe, hålla kakbordet fyllt och fräscht, ta betalt och plocka disk...

Hör av dig till Festkommittén: Kylli Johannisson, Ulrika Wesslau och Stina Odlinder Haubo. Telefonnummer och e-mailadresser nedan:

Kylli: 08-374519 (kylli.johannisson@gmail.com)

Stina: 070-6510062 (stina.haubo@telia.com)

Ulrika: 070-7363031 (ulrika@wesslau.com)

Visioner om Lovö

Med anledning av att Hembygdsföreningen fyller 60 år i år började vi i förra numret av E-posten att glänta på dörren till framtiden. Hur ser Lovö ut om 60 år? Vi lät skolbarnen i Mälaröarnas Waldorfskola, gamla Drottningholmsskolan, bli visionärer för en dag, ge sin syn på hur de ville ön skulle se ut när de är pensionärer. Vi fortsätter med deras visioner i detta nummer. Så håll i er, ni kommunpolitiker i Ekerö. Här kommer de som vågar tänka nytt och inte bara trampar på i gamla hjulspår.

Modernism eller tradition

Tro nu inte att alla de unga visionärerna ägnar sig åt modernism. Nej, bland dem finns det flera som önskar ett klart trendbrott på 'utvecklingen'. Dessa traditionalister ser Lovö som än mer jordbrukbygd än idag, där bilarna är färre eller till och med helt borta, ersatta av häst och vagn. Signe, till exempel, har en romantisk vision: "Det är mycket landskap och bondgårdar på Lovö om trettio år med rent, klart vatten som rinner fram och man åker mest med häst och vagn. Där ligger små gulliga röda hus med vita knutar och gulliga tak, omgivna av vita staket med spetsar högst upp..." Också Irma vill se Lovö ungefär som det är nu, men ännu mer som en hästö, medan Linnea är mer radikal: "bort med vägen och allt modernt. Det ska vara grusväg och ingen asfalt. Bort med pressbyrån, alla rödljus, busshållplatserna och alla bilar. Man reser med häst och vagn, cyklar och går."

En modern, unik sjöstad

Flertalet av barnen tror dock på en utveckling mot Lovö som ett modernt samhälle. Men det är inte vilken tätort som helst. Hannah hoppas att "om 50 år är Lovö en av världens sötaste små sjöstäder med en vacker hamn invid Drottningholms slott. Det är ett mycket berömt resmål för folk i andra länder." Alice vill se Lovö med "ett centrum med affärer och en hamn med båtar, en stad fylld med fina och gulliga hus. Där är nästan allt tekniskt." Josef vill ha ett höghus som är minst hundra meter, och Rolfs vision är att Lovö är den "modernaste ön i Sverige."

Konsensus kring miljö-smarta transporter

Många av de unga visionärerna har ägnat sig åt framtidens transporter. Några vill helt bannlysa bilen från Lovö som vi sett ovan, medan andra ser en utveckling där bilen finns kvar, men drivs med alternativa bränslen. Detta kan vara vatten vilket Hugo

och Hannes S tror, eller solpaneler vilket är Alfreds bild. Sebastian tror på svävande elbilar vars batterier laddas med solenergi och vindkraft. Helt klart är att elva-tolvåringarna i Drottningholmsskolan är avsevärt mer framsynta än dagens kommunalpolitiker i Ekerö i vad som är hållbar utveckling. Finns det bilar i deras visioner går dessa på förnyelsebar och miljöofarlig energi. Inga sexfiliga betongtunnlar i dessa unga människors visioner. Framför allt tror de unga på andra transportmedel än bilen. Kollektivtrafiken måste utvecklas anser de, t.ex. med tunnelbanor "så att man slipper åka bil och paja miljön" som Martin skriver. Eller varför inte en spårvagn vilket Stella föreslår.

Lovö som upplevelsecentrum

Lovö som attraktions- och turistcentrum är ett genomgående tema hos många av de unga visionärerna. De vill se äventyrsbad med vattenrutschkanor (det var en mycket varm fredagseftermiddag i slutet av maj när visionerna skrevs, vilket nog påverkade tankarna). Där ska finnas nöjesfält och karuseller, ett lekland invid golfbanan, medan Clara vill se en "djurpark med vilda och lite sällsynta djur." Alva tycker det skall finnas ett turisttåg som går runt på Lovön. Hon kan tänka sig att detta är

specialiserat för internationell turism genom att det har flera vagnar, "en med bara japaner och en guide som pratar japanska och en med ryssar osv." Josef tycker det skall finnas ett spökslott mitt på ön.

Kungliga traditioner

En och annan vuxen E-postläsare kanske skakar på huvudet här och tänker, ja se dessa barn tänker bara på sina barnsliga nöjen. Orealistiskt. Men de unga visionärerna följer ju en gammal god Lovötradition. Ni har väl inte glömt att Drottningholm skapades som en förlustelse och utvecklades just som ett enda stort nöjesfält: ett lustslott för drottningar med djurpark och allt, karuseller (visserligen av en annan sort) och andra nöjen skapade med lika mycket fantasi kring hur man roar sig kungligt som någonsin dessa moderna barn ger uttryck för. Visst kan ett spökslott synas en smula barnsligt, men är det så mycket mer långsökt än ett kinesisiskt slott mitt i en svensk urskog, ett Götiskt torn till ingen annan nytta än som kuliss, eller ett turkiskt militärtält utan soldater? De kungliga lustigheterna från 1700-talet har ju visat sig bli storartade turistattraktioner ett par hundra år senare, så varför inte bygga vidare på den Lovötraditionen? Det är något som barnen verkligen har förstått.

Ett fredens Lovö

Vad som skiljer barnen i Drottningholmsskolan från Gustav III är dock att de inte tror på krig. De vill se ett fredligt Lovö. "Inga Hitlers och inga vapen" säger Hannes L bestämt. "Alla skall vara snälla och ingen skall mobba", hävdar Martin. Signe har en vacker vision: "på Lovö skall det nästan alltid finnas en stor regnbåge, fred och inga krig."

Med godis i alla de former

Visst kan man tycka att de unga visionärerna lägger alltför stor vikt vid gratis godis i alla de former som en del av sina visioner av Lovö i framtiden. Men man måste betänka att godis är barns mest konkreta belöningsystem. Som intressegrupp skiljer sig därför inte deras argument för en väl utvecklad glass- och godiskultur på Lovö så mycket från att pensionärer vill ha bra åldringsvård, småbarnsföräldrar bättre dagis och fastighetsägare ingen skatt. Vi har alla våra olika prioriteringar beroende på var vi befinner oss på livets resa.

Släng er i väggen, kommungubbar!

Redaktörns slutomdöme om dessa barns visioner av Lovö är att de är avsevärt mer kreativa än dagens politiker i Ekerö och med mycket bättre förståelse för Lovös särart. De har förstått att Lovös unika möj-

lighet ligger i att bli en internationell attraktion i än högre grad än nu, ett upplevelsecentrum som skulle locka folk från när och fjärran, unga som gamla. De har förstått att trafiken måste lösas på ett helt annat sätt än Vägverket och Ekerös politiker tänker göra. Barnen ser klart miljö- och klimathoten, men de tar sig an dessa på ett konstruktivt sätt och stoppar inte huvudet i sanden som vissa strutsar. Så släng er i väggen ni kommunpolitiker och skrota era småsynta planer. Bjud istället in dessa och andra ungar att tänka framtid för Lovö! Då kan de bli lite spännande nytänk som kan renodla Lovö som en verkligt unik plats för en kommun och ett land att vara stolt över (och tjäna skattepengar på), med smarta idéer som angriper de klimat och miljöproblem vi brottas med. Istället för att vara fast i gammalt tekniktänk. Men ni behöver inte lägga alltför stor vikt vid godisvisionerna.

Visioner tolkade av Claes Lindahl

Unga visionärer i Mälarskolas Waldorfskola

Lovön om 50 år

Jag vill att det ska finnas
ett Centrum med affärer och
en hamn med båtar. En stad
fylld med fina och ~~gulliga~~ gulliga
hus, en galleria som ska vara
stor och full med bra affärer.
En stor mat ~~affär~~ affär, några
goda restauranger. En jätte stor
godisaffär. Nästan allt ska vara
tekniskt. Det ska vara ett stort
city. ♥

*E-Postens redaktionsledning
Vi söker den nakna sanningen hur kall den än är!*

Läsarnas sidor

I förra numret av E-posten efterlyste vi synpunkter från våra läsare. Glädjande har några hörsammat vår anmodan. Nu vill vi ha fler. Tyck till om vad ni har på hjärtat!

Usch

Jag läste edert förra nummer av Eleonoraposten och reagerade på all kritik mot kyrkan. Jag saknar som tidningen var förut. Den var hövligare då. Så var det mycket historia om Drottningholm som är roligt att läsa för oss som är lite äldre. Jag vill veta mer om kungarna och drottningarna som bodde i Drottningholm förr. Måste det vara så mycket om kyrkan och förbifarten? Ibland tror man Eleonoraposten är en politisk tidning. Usch.

Gammal Lovöbo

Bygg broar istället

Varför bygger man inte broar istället för att borra tunnlar genom Lovö? Höga broar kan ju vara vackra, tänk bara på Essingeleden. Broar kostar väl inte så mycket som tunnlar heller. Vem vill åka i en så lång tunnel när man kan åka på en bro och se ut över den vackra Mälaren? Vad är det man räddar med den föreslagna förbifartstunneln genom Lovö? Några hästgårdar och jordbruk, knappt en människa bor ju där. Så vill moderaterna och tydligen alla andra partier i Ekerö bredda vägen genom Drottningholm. Det är väl där det borde göras en tunnel istället så Världsarvet kan räddas! I den tunneln kunde ju också en tunnelbana gå mellan Ekerö centrum och Brommaplan. Tänk om! Bygg tunneln på rätt ställe! Hoppas alla som läser det här ser Peter Tuckers utställning om Fast i Förbifarten på Ekebyhov. Han har bra idéer.

Lars Johansson, Ekerö

Redaktörns baksida

När jag promenerar i Drottningholmsparken störs jag av fullheten. Den går inte att undvika var än jag går. Jag tänker på oväsendet som ligger som en solig filt över området. Visst försöker jag tränga bort trafikens ljudövergrepp, försöker lyssna på vattenkaskader och springbrunnar. Men så kommer det ett MC gäng och brakar igenom alla fördämningar; de hörs ändå från Brommaplan och långt efter att de har passerat Träkvista. Vad vet jag - kanske fyller motorernas vrål den existentiella tomheten innanför deras hjälmar. Likt huvudpersonen i Stig Dagermans bok *De dömdas ö* som inte kunde ägna sig åt fysisk kärlek om inte bilmotorn samtidigt vrålade för fullt.

Jag tar mig till andra sidan av Lovö, baksidan som många kanske skulle säga. Jag stannar till där, på vägen vid Norrby. Först blir jag lite ångestfylld. Något saknas. Oväsendet. Sedan hör jag tystnaden. Och i tystnaden hörs fåglarna, en häst som gnäggjar, en kvinna som nynnjar på en sång, ett jollrande barn, vinden i tallkronorna. Ljud som skapar angenäma förnimmelser, positiva känslor, minnen... Som till skillnad från ljuden i Drottningholmsparken förstärker skönheten, inte kväver den. Jag tänker: vilken idiot bestämde att genomfartsvägen på Lovö skulle gå nästan rakt igenom Sveriges främsta kulturmiljö? Gustav III får väl ta sitt ansvar – det var ju han som lät bygga bron till Kärstö och vidare till Nockeby. Men han måste vara förlåten för att inte ha förutsett att ljudet av hästhovar som klappar på en träbro skulle ersättas av dagens kakafoni av långtradar, motorcyklar och bilar. Men vilka är då de som byggde vidare på Gustav III:s häststig, breddade den, asfalterade den och breddade den igen? Lokala politiker och byråkrater oförmögna att tänka i andra banor än att bygga vidare på vad som redan finns. Och på den vägen är vi: fast för var dag som går blir den ännu bredare, ännu mer feltäckt.

Ta er till Lovös baksida och njut tystnaden innan det är för sent där också.

Claes Lindahl